

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE.

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 „
3 luni	8 „
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

11 — Strada Artei — 11

În dosul Palatului Justiției

SUMAR:

Viitoarea politică vamală a României, de d-l D. N. Comșa.

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ:

Tribunalul județului Argeș: M. Popescu cu Gr. N. Cârstea cu o Adnotație de d-l Iulian Teodorescu.

Viitoarea politică vamală a României

INTRODUCȚIE

Până acum, nu avem nici un criteriu serios, după care să putem judeca, în ce sens va fi pe viitor politica vamală a țării noastre.

Partidele și grupurile noastre politice nu și-au exprimat prin fruntașii lor o părere lămurită în această privință, pentru a se ști, că rămânerea la putere a unui partid, sau venirea altaia, ar însemna inaugurarea unei anumite politici vamale.

Pe când în Germania, e astăzi lămurit, în mod aproape desăvârșit, că se va urma o politică vamală așa fel, în cât să se protejeze în mod exagerat agricultura prin taxe vamale urcate pe produsele agricole importate din țările străine; pe când în Marea-Britanie lupta între diferitele grupuri pe această chestie e precisată: Imperialiștii în cap cu Chamberlain sunt pentru protecționism, o parte din Unioniști în frunte cu ducele Devonshire, împreună cu Liberalii, sunt liberi schimbiști, unindu-se pe această chestie lordul Rosebery cu cei-l'alți liberali ca Sir Henry Campbell Banermann etc., de care se despărțise pe chestia imperialistă, iar Guvernul împreună cu șeful său Balfour fiind pentru sistemul represaliilor.

La noi cunoaștem părerea câtor-va industriali, întruniți în grupul—Uniunea Industrialilor,—a Societății Agrare, compusă din cei mai mulți proprietari din țară, a câtor-va personalități isolate, oameni de știință sau oameni politici.

Nu cunoaștem însă în mod lămurit părerea diferitelor grupări politice și nici chiar părerea Guvernului.

Știm că partidul liberal a inaugurat la 1886 o politică protecționistă în scopul de a înființa și de a încuraja în țară o industrie națională, prin legea «tarifei generale vamale din 17 Maiu 1886»,

prin legea pentru încurajarea industriei naționale din 21 Aprilie 1887, și prin războiul vamal cu Austro-Ungaria (1886—1891), de izbucnirea căruia e vinovată în parte și politica vamală a guvernului liberal de atunci. Mai știm de asemenea, că actualul Ministru de Finance este partisan al unei protecțiuni exagerate a industriei naționale, așa fel în cât să se poată înființa la noi industriile mari metalurgice, textile și chimice; chiar când aceste industrii nu și-ar găsi materia primă în țară.

Cu toate acestea, chiar în partidul liberal e un curent foarte puternic în contra protecțiunei exagerate a industriei, care e format în cea mai mare parte de marii proprietari rurali.

De asemenea, șeful guvernului, d. Dimitrie Sturdza, nu s'a pronunțat încă categoric în favoarea protecționismului. Din contră, în 1881 fiind ministru de finance, cu ocazia încheerii unui tratat de comerț cu Anglia a făcut un memoriu, unde resuma cele mai sănătoase principii în materie de politică vamală, în care însă d-sa se arată cu totul liber schimbist.

După ce spune, că tariful vamal trebuie să fie fiscal, el adaugă: (1) «Nu e nici natural, nici logic, nici profitabil ca prin taxațiuni vamale exagerate importul să fie micșorat, fiind-că aceasta corespunde unei sporiri a prețului mărfurilor îmbinată cu o împușinare a exportului, fiind-că țara e silită să dea pentru mărfurile scumpe de ea însăși, mai multe produse de ale ei».

Iar vorbind de părerea acelor care vor numai de cât să facă din țara noastră o țară industrială, d-sa spune: (2) «Se uită că și agricultura e o industrie și că cele-l'alte industrii sunt rezultatul abundenței de capital și a creșterii populațiunei». Iar mai departe: (3) «Ar fi o greșală economică a susține agriculturii mijloacele de a prospera spre a-le da unei alte industrii, care cu greu va putea concura industria străină.».

«Agricultura ca și cea industrie născându pot fi aduse în stare de lăncezală, una din lipsă de capitaluri, cea l'altă din neputința de a se menține timp îndelungat alt-fel de cât prin plata de către contribuabili a beneficiului ce reclamă. În societățile unde se fac asemenea experimente, se introduce pe nesimțite desordinea în organizarea muncii și a distribu-

(1) Pagina 7.

(2) Ibid.

(3) Ibid.

țiunei capitalului; iar rezultatul e decadența economică».

D-sa ne recomandă, ca să dezvoltăm mai întâi agricultura în toate ramificațiile ei, să ameliorăm viticultura, prăsierea vitelor și cultura albinelor, să producem brânzeturi; să exportăm: ouă, unt, ceară, etc.

Desvoltându-se agricultura, vom avea cu ce să cumpărăm produsele industriei. Prosperitatea țării provine din îmbelșugarea producției agricole:

«Nu importă dacă fabricatele provin din țară sau din străinătate, lucrul de căpetenie e, să avem cu ce să le cumpărăm ori unde s'ar afla ele».

Și mai departe: (4) «ar fi o mare greșală economică de a înființa taxațiunii grele asupra importului».

«Cu cât acesta va lua proporțiuni mai mari, cu atât mai mult va trebui să se desvolte exportul produselor noastre și formarea de capitaluri indigene, fundamentul unei bogății viitoare a națiunii. Nu trebuie scăpat un minut din vedere, că agricultura noastră în toate ramificațiile ei nu va putea înflori de cât când vom facilita importul în țară, căci cu acesta străinii ne cumpără produsele noastre și în contra acestuia ei ne împrumută capitalurile lor».

Partidul conservator a făcut să înceteze la 1891, războiul vamal cu Austro-Ungaria, făcând să se voteze tarifa generală din 25 Iunie 1891, care s'a aplicat și Austro-Ungariei și care e mai mult fiscală. Și mai pe urmă s'a făcut convenția cu Germania din 21 Octombrie 1893, în care s'a scădut câte-va taxe chiar din această tarifa generală. Iar de aceste scăderi de taxe au profitat și cele-lalte State, cu cari am făcut convenții, pe baza clauzei națiunii celei mai favorisate.

Cu toate acestea și sub guvernele conservatoare s'a aplicat legea pentru protejarea industriei naționale; iar față cu scisiunea partidului în două grupări și cu primenirea personalului politic, încă nu suntem deplin de lămurii asupra viitoarei politici vamale a partidului conservator.

CAPITOLUL I

Tarif autonom.—Tarif general maximal și minimal.

Faptul că d-l Ministru de Finance prezintă un proiect de tarif vamal cu taxe exagerate, în genere mai urcate de cât cele de până acum și de cât cele din tarifele vamale și proiectele de tarife vamale ale altor state, ne arată tendința d-sale împreună cu a unei părți din partidul liberal de a contribui la protejarea și înființarea unei mari industrii.

Însă cu acest unic tarif, chiar dacă ar fi votat, nimeni nu poate ști în mod precis la ce să se aștepte. Industria nu poate conta pe el, fiind-că dacă nu rămâne d-l Costinescu la putere, se poate ca alții să încheie cu cele-lalte state convențiuni, prin care taxele din actualul tarif să fie micșorate.

Agricultura trebuie să lupte contra unui asemenea tarif, fiind-că în el se arată o tendință păgubitoare ei.

Însă, ea poate spera într'un regim convențional, care să schimbe cu totul regimul tarifului general.

Tariful general unic nu poate arăta în mod pre-

cis politica vamală a unei țări, de cât atunci când el ar fi autonom, adică, atunci când ne-am hotărî să nu mai facem convenții comerciale cu cele-lalte state și să le aplicăm tutul tariful nostru general.

A fost și la noi destul de puternică iluziunea de a avea un regim vamal autonom, creată de niște preinși economiști pe la 1885—86. Însă astă-zî, mai toată lumea a revenit la sentimentul realității.

Am arătat altă dată argumentele în favoarea tarifului autonom și refutarea lor (5). E o copilărie a crede, că ne-am putea înconjura de un zid chinezesc de tarife prohibitive, atunci când avem nevoie, ca cele-lalte țări să ne lase granițele deschise, pentru ca să plătim cu exportul produselor noastre agricole și importul de produse industriale necesare stărei de civilizație în care ne găsim, și interesele împrumuturilor publice și particulare.

Poate, că ar putea vorbi de tarif autonom Statele-Unite, cari sunt cât un continent, care formează un tot economic, având dezvoltate și agricultura și industria, atunci când li s'ar înmulți populația, așa fel, în cât să nu mai aibă nevoie de a exporta produse agricole și industriale în străinătate, consumându-le în țară. Și atunci preconisarea unui asemenea tarif ar fi o eresie economică, fiind-că, chiar acest continent va mai avea nevoie de importul unor lucruri, ce se produc mai cu înlesnire aiurea și de exportul supra-producției sale industriale, care ar fi rezultatul fatal al înmulțirii populațiunii.

Dar noi, să vorbim de tarif autonom?!... E ridicul!...

Prin urmare, tariful care se va aplica, va fi tariful convențional rezultat al diferitelor tratate ce vom încheia cu cele-lalte țări și al clauzei națiunii celei mai favorisate.

Însă, pentru lămurirea viitoarei noastre politici vamale, trebuie să avem 2 tarife. Unul minimal și altul maximal. Germania și Austro-Ungaria cari au vrut să protejeze agricultura, au stabilit în tariful lor general taxe minimale, cari să nu se poată micșora prin convenții, pentru importul anumitelor produse agricole. Prin urmare, dacă d. ministru de finance dorește să protejeze industria la noi, trebuie să facă un tarif minimal pentru importul anumitor produse industriale ale cărui taxe să nu se poată micșora prin convenții, rămânând ca tariful general maximal, pe care l'a făcut, să se aplice numai țerilor cu cari nu vom avea convenții. Aceasta ar fi bine nu numai pentru industria noastră, dar și pentru agricultorii adversarii încurajării industriei prin tarife urcate; fiind-că ar ști în mod lămurit cu cât li s'ar scumpi viața din această cauză și ar putea prevedea la ce represalii s'ar putea aștepta de la cele-lalte state, cu privire la exportul produselor agricole.

Dar chiar adversarii protecțiunii industriei, trebuie să ceară, în ori-ce cas, un dublu tarif și anume: a) Un tarif minimal, aproape fiscal puțin protector al industriilor agricole și extractive; b) un tarif maximal, cu taxe urcate.

Tariful minimal se va aplica țerilor cu cari de și n'am avea convenții, n'ar avea taxe urcate și prohibițiuni pentru importul produselor noastre agricole la ele, cum ar fi de ex.: Anglia, Belgia, etc.

(4) Pagina 10.

(5) Politica vamală și agrară, pag. 29 și 30.

Iar cel maximal se va aplica țărilor, cari isbesc cu taxe urcate și prohibițiunii importul produselor noastre la dênsele, precum se face prin noile tarife ale Germaniei și Austro-Ungariei, în cazul în care aceste țări n'ar voi să facă cu noi tratate de comerț, în cari să scadă pentru importul produselor noastre taxele exagorate din tarifele lor generale.

Cum însă, dacă vom aplica Austro-Ungariei un tarif mai puțin favorabil de cât celor-l'alte națiuni, ea va percepe la importul produselor noastre, pe lângă taxele sale maximale foarte urcate și un drept special de 100% ad-valorem, conform noului său tarif vamal; trebuie să avem și noi, în tariful nostru, o clausă analoagă celei din tariful Austro-Ungariei, și să aplicăm și noi produselor sale, în cas de asemenea represalii, un drept special de 100% ad-valorem, pe lângă taxele din tariful nostru maximal.

Dacă preconisăm asemenea măsuri pentru cazul în care n'am putea încheia convenții cu țările, cari ar avea tarife urcate pentru importul produselor noastre agricole; sau ar usa față cu noi de represalii, aceasta nu însemnează că asemenea situațiunii ar fi în interesul nostru și că le am dori. Din contră, interesul nostru e să facem convenții cu toate țările, pentru-ca drept compensațiune a pieței noastre de desfacere, pentru produsele lor industriale, să se permită importul liber la dânsele al produselor noastre agricole, sau cel puțin cu taxe foarte scădute.

Ni se poate obiecta, cu drept cuvânt, că interesul nostru ar fi, ca, chiar în cazul în care o țară ar impune taxe urcate importului produselor noastre la dênsele, noi să nu punem taxe urcate pe importul produselor sale, căci prin aceasta tot consumatorul român va pierde plătind aceste produse mai scump.

Nu e de ajuns agricultorului, că păgubește prin izbirea cu taxe urcate de către țările străine a exportului produselor sale agricole. El va mai suferi și ca consumator plătind mai scump obiectele industriale de consumație. Așa în cât, ar fi mai bine ca în ori-ce cas, noi să nu isbim cu taxe urcate produsele străine.

La prima vedere s'ar părea că obiecțiunea e fondată. Însă nu trebuie să uităm, că există o adevărată luptă economică între diferitele țări, și că cele mai multe din ele caută să protejeze ambele ramuri ale producțiunii sale naționale, agricultura și industria.

Dacă aceste țări mai mult industriale, ar ști că, în ori-ce cas, produsele lor industriale pot intra liber la noi, n'ar mai avea nici un motiv, ca să nu satisfacă în totul cererile agrarienilor lor de a pune taxe urcate, sau de a opri cu totul importul unei părți din produsele noastre agricole.

Dacă s'ar ști, că la noi, în ori-ce cas, importul produselor din străinătate nu va fi taxat de cât cu niște taxe fiscale, minime, i-ar fi aproape imposibil Guvernului ca să obție reduceri de taxe pentru importul produselor noastre în țările protectoare ale agriculturii.

Așa că tariful general maximal e absolut necesar ca armă de apărare a exportului produselor noastre și ca un ajutor pentru încheiere de convenții comerciale cât mai avantajoase acestui export.

Înființarea și protecția unei mari industrii naționale

Trebuie însă să fie bine lămurit că noi, spre deosebire de protecționiști, nu preconisăm un tarif maximal urcat cu scop de a proteja industria națională, ci numai, ca armă de apărare. Altmintrelea am fi cerut ca însuși tariful minimal să fie relativ urcat.

Se ridică de la început o mare obiecțiune. Cu sistemul preconisat de noi, nu numai că nu se vor putea înființa mari industrii la adăpostul tarifului vamal; dar vor dispărea și multe din industriile cari abia au început să prindă rădăcini, ne putând rezista concurenței industriilor din străinătate, cari au amortisate în mare parte, capitalurile de instalație, cari au capital eflin și lucrători experimentați.

Cu alte cuvinte, am dori dezvoltarea numai a unei ramuri a activității economice, agricultura, și peirea celei-l'alte ramuri tot așa de importantă pentru economia unei țări, industria,

Am fi adversarii industriei.

Or, cine nu știe, că idealul unei țări este, ca ea să formeze, pe cât e posibil, un tot economic, având dezvoltate ambele aceste ramuri foarte importante ale activității economice

Industria, care întrebunțează produsele agriculturii, îi slujește de deuseu apropiat. Ea mai este un deuseu pentru agricultură și prin faptul că lucrătorii industriali sunt consumatorii produselor agricole.

Agricultura profită de la industrie împrumutându-i metodele de ordine și contabilitate și întrebunțând pentru îngrășarea pământului ceea ce aruncă industria. Țara întreagă profită. Vom plăti toate obiectele mai ieftine cu timpul, fiind-că obiectele fabricate în țară vor fi mai ieftine de cât cele din străinătate cu prețul transportului.

Având și agricultură și industrie, exportul va fi mai mare. Prin înființarea industriei naționale, toate valorile schimbului rămân în țară, nu se mai duc să umple pungile industriașilor din străinătate, așa că nu vom mai avea o balanță comercială defavorabilă.

Aceasta este adevărat în teorie, nu se aplică însă la noi.

Mai întâi, din faptul că industria ar fi un deuseu pentru agricultură, agricultura ar profita în general foarte puțin. Prețurile produselor agricole nu s'ar ridica.

Noi știm de fapt, că morarii din țară nu plătesc grânele mai scump de cât e cursul lor pe piețele din porturile Brăilei și Galaților. De ce aceasta?

Fiind-că, după cum spune foarte bine d. Sturdza în opera citată:

«Prețul produselor agricole nu se face de noi, ci de comerțul internațional pe piețele Londrei, a Marsilei etc.» Tot dênzul spune că «beneficiile noastre pot spori de cât cu reducerea cheltuelilor de producțiune» (6).

Cum am putea noi stabili prețurile produselor agricole, când cea mai mare parte din produsele vândute, se vând în străinătate. Acolo, pe piețele de desfacere străine, unde produsele noastre sunt în concurență cu ale celor-l'alte țări agricole, se stabilește prețurile.

(6) Pag. 10.

Iar la Brăila și Galați ni se oferă prețurile de acolo, diminuate cu cheltuelile transportului pe apă și câștigurile intermediarilor. Fabricanții din țară consumând o parte relativ mică din aceste produse, nu ne oferă prețuri mai mari de cât cele stabilite pentru partea cea mai mare din produse, ce se vând străinătății.

De asemenea dacă e adevărat în principiu, că stabilirea unei industrii în țară, face ca să nu mai trimitem bani în străinătate pentru produsele industriale importate, nu e mai puțin adevărat însă, că aceasta nu se potrivește la noi, unde industriile nu lucrează cu capital național, ci cu capital străin.

Așa că, dacă n'am mai trimete în străinătate prețul obiectelor industriale importate, tot am trimete beneficiile capitalurilor străine plasate în industrie. Aceasta se mai agravează și prin faptul că, aceste capitaluri nu se mulțumesc cu beneficiile de 6%, 7% ce obțin în țara lor, când sunt plasate în industrie și cer la noi beneficii de 20—30%. Iar această mărire de beneficii o plătește consumatorul din cauza scumpirii obiectelor produse în țară, care nu mai sunt concurate de cele din străinătate.

Și cum știut este că quantumul beneficiilor capitalurilor în industrie influențează direct dobânda, ajungem la următorul rezultat absurd. Pe de o parte am luptat să scădem dobânda în țară, să scăpăm de camătă, înființând Banca Națională pentru comercianți, creditele urbane și rurale pentru proprietari, creditele agricole și băncile populare pentru țărani; iar pe de alta ajutăm la ridicarea dobânzilor, asigurând industriei beneficii mari prin diferitele încurajări.

Dar nu numai beneficiile capitalurilor străine plasate în industrie se duc în străinătate, se mai duc și cea mai mare parte din economiile lucrătorilor.

Astăzi se transportă deja în străinătate o mare parte din capitalul național de către lucrătorii agricoli: bulgari, sârbi, bucovineni, unguri, pe cari îi importăm pentru nevoile agriculturii în număr aproximativ de 100000 pe an, și cari sunt foarte economi. Același lucru îl fac și o mare parte din servitorii unguri pe cari îi avem în țară.

Când vom avea industrie, va trebui să importăm lucrători din străinătate, fiindcă noi n'avem de ajuns pentru agricultură și fiindcă cei din străinătate sunt mai experimentați.

În art. I al legii pentru încurajarea industriei naționale se spune, că în timp de 5 ani cel puțin lucrătorii fabricilor, cari se bucură de avantajele acordate prin această lege, să fie Români pentru cel puțin $\frac{2}{3}$. Ar fi fost ușor de aplicat această dispozițiune, mai cu seamă, că aceste $\frac{2}{3}$ de Români puteau fi întrebuințați la lucrările mai puțin importante, și mai puțin remunerate.

Cu toate acestea, pe cât știm, de fapt, acest articol nu s'a aplicat și industrialii s'au plâns de această dispoziție legală. Însă dacă acest articol s'ar fi aplicat, ei ar fi avut dreptate, fiindcă nu se găsește lucrătorii români. Așa că, cu toată dorința legiuitorului, lucrătorii străini, nu cei români, vor profita de încurajarea industriei naționale și și vor trimete economiile lor în străinătate.

Prin urmare, în loc să avem o balanță comer-

cială mai favorabilă prin înființarea industriei naționale, ea va fi și mai nefavorabilă.

Pe când până aci, noi trimetend materie primă în străinătate și străinătatea trimetându-ne produse fabricate chiar din materia noastră primă, plăteam pe lângă prețul a 2 transporturi și beneficiul capitalistului străin care acolo la el e de 6—7%; de aci înainte vom plăti beneficii de 20—30%. Iar diferența dintre aceste beneficii e mult mai mare de cât costul celor 2 transporturi. Pe lucrătorii nu i-am mai pus în socoteală, pentru că, și într'un cas și în altul, ei sunt străini. Acești lucrători, dacă lasă o parte din salariul lor în țară pentru obiecte de consumație, pentru care am lua mai puțin, dacă le-am exporta la ei, aceasta se compensează cu mărirea salariilor lor la noi, pe care o plătim prin diferitele încurajări.

Analisa pe care am făcut-o e pentru cazul cel mai favorabil industriei, acela în care ea întrebuințează materia primă din țară și când ne scutește de a o trimete în străinătate, pentru a ne reveni fabricată și a o plăti mai scump.

Când însă e vorba de fabricile cari aduc materia primă din străinătate, atunci trebuie să adăogăm, că această materie primă trebuind să fie cumpărată tot cu capital străin, și acest capital va avea un beneficiu de 20—30%, grație încurajărilor noastre.

Acest beneficiu exagerat se explică prin nesiguranța capitalurilor la noi, după cum vom arăta, când vom vorbi despre încurajările ce credem că se pot da industriilor.

De altmintrelea, e aproape de mintea omului, că într'o țară ca a noastră, unde se vede plasându-se bani cu ipotecă pe imobile rurale cu 12%, nimeni n'o să-și plaseze banii în industrie unde, ori cum, câștigul e aleatoriu și mai trebuie și muncă, fără ca să-i producă 20—30%. Dar să luăm câte-va exemple:

Într'un raport al inspectorului domeniial S. P. Radian, (7) vedem că:

Fabricile de tricotațe au câștigat în 1899			
18,24%	din capit.	angajat	
"	"	pânză	"
"	"	tăbăcăr.	"
"	"	postav	"
"	"	fringhii	"
etc.	etc.	etc.	

În același raport găsim, că în periodul 1895—1900 Ministerul de război a plătit paturile, cari se vindeau de fabrici pe piață în mijlocie cu 12.50 lei, cu 17 lei.

Cu privire la fabricile de pânzărie și de fringherie, d. inginer P. M. Panaitescu (8) arată, că numai fabricile de pânzărie sunt avantajate de Stat cu 141615 lei pe an, și că dacă produsele de pânzării și fringherii ar fi aduse din străinătate, Statul ar încasa drept taxe vamale 37 milioane de lei.

Iată ce dice un alt inspector domeniial despre industria hârtiei și a cartonului:

«Sacrificiile făcute de țară în favoarea industriei hârtiei și a cartonului sunt acele ce rezultă din aplicațiunea legii de încurajare din 1887 și a celorlalte măsuri legislative.

(7) Buletinul Ministerului Domeniilor No. 9—10, an. XII.

(8) Revista Română din Octombrie 1902.

Iată în resumat avantajile evaluate pe un an, de cari beneficiază industria de care ne ocupăm:

1. Scutiri de impozite directe, patentă și foncieră :	
Datorite { Statului	35.000
{ Județelor și comunelor	25.000
2. Scutirile de taxe vamale pentru mașini și accesorii (flanelle, site metalice)	18.000
3. Scutiri de taxe vamale pentru materiale, afară de celulosă	23.000
4. Scutiri de taxe vamale pentru celulozele importate (2500 tone aproximativ)	—
5. Reduceri de transport la C. F. R. pentru unele dintre materiale și pentru produsele fabricate	100.000
6. Se plătește mai mult ca în comerț pentru hârtia și cartonul furnizate autorităților, aproximativ	200.000
7. Beneficiul net anual de la pădurile Tarcău și Vadurile	24.000
8. Arenda terenurilor concesdate fabricelor Letea, Scăeni și Cheia	5.000

Este de observat, apoi, că din împrejurarea, că o cantitate de 5,956,000 kgr. hârtie și carton fabricate în țară a fost pusă în consumațiune, eliminând o cantitate echivalentă de produse străine, tezaurul public nu mai încasează drepturile vamale aferente reprezentând aproximativ un milion jumătate lei.

Să vedem acum cu ce sacrificii s'a înființat industria Zaharului.

Prin legea din 1873, zahărul fabricat în țară e scutit de orî-ce impozit și mașinele, servind la fabrici, de or-ce vamă timp de 20 ani. În 1882 se garantează prin lege timp de 15 ani o primă de încurajare de 16 centime pe kgr. de zahăr fabricat în țară. La 1896 se prelungește acest privilegiu.

Cum însă se înființase foarte multe fabrici de zahăr, cari exporta și luptau ușor cu concurența străină, grație acestei prime, pe care o plătea Statul român, la 1898 se înființează o taxă de consumație de 15 bani de kgr., pentru ca consumatorul român cel puțin, să-i plătească statului o parte din prima, pe care o dă fabricantului de zahăr.

Însă prima plătită pentru zahărul exportat, nu o redă nimeni statului și profită de ea consumatorul străin.

În 1899 se ridică taxa de consumațiune de la 15 la 30 bani, așa că consumatorul român să plătească statului și o parte din prima pe care o da fabricantilor pentru zahărul exportat. Însă nici cu acest impozit statul nu era în destul de compensat de pierderea ce suferea din cauza fabricelor de zahăr, cu privire la scăderea ce se facuse la venitul taxelor vamale. Pentru ca să protejeze fabricile indigene de zahăr, statul ridicase taxa vamală la 35 bani de kgr. Aceasta făcea o pierdere de câte-va milioane pentru stat, de vreme ce importăția zahărului care în 1896 fusese de 15 milioane, în 1899 scade la 8 milioane, iar în 1900 la 3½ milioane.

După cum se vede încurajarea industriei zahărului apasă greu asupra hudgetului statului.

Situația consumatorului era de asemenea foarte rea, căci el plătea prin organul statului ca primă de fabricațiune vre-o 2½ milioane ca pierderi de venituri vamale 6 milioane; iar ca consumator de zahăr direct, 30 bani de kgr.

Fabricanții însă erau într-o situațiune foarte bună, fiind protejați din partea străinătății cu taxa vamală de 35 bani de kgr. mai primind încă 16 bani ca primă de producțiune.

Guvernul a fost silit în 1902 ca să retragă prima de fabricațiune pentru zahărul destinat exportului, înființând o taxă de export analoagă.

Protecția industriei zăhărului ne dusesse la rezultatul că aducea ruina în tezaurul public și că consumatorul român plătea zahărul cu 1.20 kgr, pentru ca cel bulgar să-l plătească cu 35 bani.

Și tot acest câștig al fabricanților plătit de consumatorul român nu profita de cât foarte puțin capitaliștilor români cari mai nu există, ci celor străini ⁽⁹⁾.

În resumat, din din cele expuse rezultă că: Sumele pe cari consumatorii români le vor da mai mult pentru produsele industriei naționale, comparativ cu valoarea produselor străine, ca și sumele reprezentând încurajările date direct de stat industriei naționale, se vor duce tot în străinătate.

Chiar dacă capitaliști și lucrători străini s'ar sta-

(9) D-l deputat Iarca a publicat pe o foaie volantă sub titlul «O mică socoteală» o notă foarte sugestivă din care se vede ce pierde consumatorul și statul ca taxe vamale din cauza încurajării industriei zaharului. Iată câte-va date luate după această notă :

La 1898 zaharul se vindea în toată țara cu prețul mediu de 85 bani, deci cele 16 milioane de kgr. necesare consumației costa pe populațiune **lei 13.600,000**

La cantitatea de zahăr importată statul lua 35 bani la kgr. ca drepturi vamale, sau pentru 16 milioane kgr. îi revenea statului **lei 5,600,000**

De unde țara plătea pentru zahăr atunci, realmente numai diferența celor două sume adică **lei 8,000,000**

La 1904 zaharul se vinde cu 1.10 lei kgr.; iar pentru 16 milioane kgr. necesare consumației, populația cheltuește **17,600,000**

La cantitatea de zahăr fabricat statul încasează 30 bani de kgr. ca taxă de consumațiune, însă dă 16 bani de kgr. ca primă de fabricațiune; deci nu-î revin statului de cât 14 bani de kgr., iar pentru 16 mil. de kgr, venitul lui e de **lei 2.240,000**

De unde țara plătește acum realmente pentru zahăr **lei 15,360,000**

Adică atunci când protejezi industria națională zahărul te costă aproape cu 50% mai mult ca mai înainte; iar statul nu încasează ca venituri nici jumătate din ceea-ce încasa mai înainte.

Însă trebuie să facem o mică rectificare în această socoteală. Prin încurajarea industriei zahărului s'a deschis în țară un debușeu relativ bun pentru cultura sfecelei. S'a cultivat 1200 hectare cu sfeclă. În medie se produc un vagon de sfeclă pe pogon adică 10000 kgr. Cum sfecla se vinde fabricilor de zahăr în mijlociu cu 2.10 suta de kgr., revine la 210 lei vagonul. Această valoare se produce pe un pogon.

Pe un hectar va fi o valoare de 420 lei. Pe 12000 hectare face o valoare de 5040000 lei.

Dacă s'ar fi cultivat pe aceste tereu alte cereale de ex.: grâu, am fi avut în medie o chilă de pogon, adică o valoare de 70 lei și deci pe hectar 140 lei, ceea-ce face pe 1200 hectare 1.680,000 lei. Prin urmare din cultura sfecelei am câștigat diferența dintre sumele arătate, adică 3.360,000 lei.

Cum însă grație protecției industriei zahărului, țara a plătit în 1904 cu 7.360.000 lei mai mult ca în 1898, pentru un beneficiu care s'a adus agriculturii de 3.360,000 lei. ea a pierdut mai mult de 4 milioane. Așa că, chiar atunci când se încurajează o industrie a cărei materie primă se găsește în țară și care aduce un folos real agriculturii, tot trebuie să fim cu luare aminte, ca încurajările să fie bine cumpănite, fiind-că nu face ca pentru un câștig de 3.360.000 lei dat agriculturii, țara să plătească 4 milioane.

bili în țară, încă nu putem admite imigrarea lor la noi, dându-le avantajii, pe cari nu le au Românii.

Ină cum ei știind, că statul nu va putea continua cu aceste încurajări fără să dea faliment, vin tot-dea-una la noi cu spirit de întoarcere, vor face cu țara noastră ceea-ce fac cu coloniile, de unde caută să stoarcă cât mai mult de la indigeni, pentru a aduce în țara lor.

Anglia e țara cea mai bogată, pe când în Indii foamea e aproape continuă.

Din toate acestea se vede, că industriile n'au încă la noi condițiunile primordiale necesare pentru a prinde rădăcină, adică capital eștin și brațe; prin urmare, protecția industriei nu ne va duce la rezultatul de a stabili în mod definitiv o industrie în țară și sacrificiile noastre vor fi în zadar.

Protecția industriei e o modalitate a intervenției Statului. E elementar, că intervenția Statului nu e un scop, ci un mijloc. Nu se intervine pentru ambiția de a zice și noi că avem o industrie națională. Se intervine cu scopul ca, dacă nu noi, cel puțin urmașii noștri, după un timp oare-care să profite de sacrificiile făcute de noi.

Plătim așli mai scump lucrurile în speranță, că, după un timp oare-care, industriile nu numai să nu ne mai ceră sacrificii, dar încă să ne dea avantajul de a putea cumpăra produsele industriale în țară cu același preț ca cele din străinătate micșorat cu costul transportului acestor din urmă la noi.

Deci scopul intervenției statului, și în specie al încurajării industriei, e tot libertatea economică. Să ajutăm industriile naționale așa fel, în cât la un moment dat ele să poată susține concurența liberă cu industriile străine, fără a avea cea mai mică nevoie de protecția noastră. Pentru aceasta însă trebuie ca de la început industria să fie pusă pe baze solide adică să aibă cele 2 condiții necesare, arătate.

Se vor stabili și la noi industrii. Ină când va veni vremea lor? Atunci când dezvoltându-se agricultura, devenind intensivă și agricultorii câștigând mult, se vor putea face economii din cari se va forma un capital național, care firește va fi eștin, fiind capital destul și la noi și neputându-se plasa în străinătate mai scump. De asemenea producându-se mai mult în agricultură, și îmbunătățindu-se starea agricultorului, populația se va înmulți, firește; iar prisosul de la sate va veni în orașe și va lucra în industrii.

Nu suntem încă ajunși la treapta evoluției economice necesară pentru stabilirea marelui industrii.

O țară pôte să-și grăbescă evoluțiunea economică. Grație intervenției guvernului și a străduinței particularilor, se poate merge cu pași mai rezezi pe diferitele trepte ale evoluției.

Aceasta da, se poate, și aceasta este chiar rostul intervenției statului în materie economică.

Ină nu se poate sări treptele evoluției economice; pentru că o ramură a activității economice se bazează pe cea precedentă și cea ulterioară pe cea anterioară ei, și așa mai departe. Legea evoluției economice e trecerea de la perioada pășunatului, în care predomină creșterea vitelor la aceea a agriculturii extensive, în care predomină cultura cerealelor; iar de la aceasta la cea inten-

sivă, în care pentru a nu istovi pământul se cultivă și plante de nutreț.

In această perioadă apar și industriile agricole de lapte, unt, brânză etc. Și în fine în a patra perioadă apare industria mare, care va veni și la noi când vom avea condițiunile arătate mai sus.

Ni se poate obiecta, că sunt alte țări în occident unde în vremuri agricultura nu era mult mai dezvoltată că astăzi la noi, și totuși a început industria.

Nu trebuie să se uite însă, că atunci acele țări, în ceea ce privește industria, nu aveau nici o concurență; așa în cât ea mergea alături de agricultură în mod natural, pentru că erau nevoi economice ale omului, pe cari le satisfăcea și industria și cari trebuiau satisfăcute.

Astăzi însă, când în alte țări industria este dezvoltată, nevoile economice, pe cari ni le satisfac în genere industriile, ne sunt satisfăcute de cele din străinătate și pentru a putea concura cu ele trebuie să avem și noi condițiunile lor, adică brațe și capitaluri eștine, pe cari am arătate când le vom putea avea.

(Va urma)

D. N. Comșa

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

TRIBUNALUL JUDEȚULUI ARGES

Audiența de la 23 Decembrie 1903

Președenția D-lui N. DUMITRESCU, Președinte

M. Popescu cu Gr. N. Cârstea

Dreptul văduvei sărace în averea soțului său.—Drept absolut personal.—Dacă creditorii văduvei pot exercita, în numele ei, acest drept.—(Art. 684 și 974 din Cod. civ.).

Dreptul văduvei sărace la o pătrime din averea soțului său defunct, prevăzut de art. 684 C. civ., fiind un drept exclusiv personal, creditorii săi nu'l pot exercita în numele acesteia.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea intentată de Marin Popescu, în contra lui Grigore I. Cârstea, prin care cere în calitate de creditor al defunctei Maria N. Arpășanu, să se recunoască acestia în principiu, dreptul de a 4-a parte în averea imobilă rămasă pe urma defunctului său soț N. Arpășanu, și care e notată în petiția de intentarea acțiunii;

Având în vedere susținerile părților și actele prezentate;

Având în vedere că din discuțiunile părților rezultă în fapt că: încetând din viață N. Arpășanu din com. Brătienă-Galeș, fără mostenitori direcți, reclamantul de azi, a pus în curs de executare carnea de judecată a judecătoriei ocolului Curtea de Argeș No. 119/99, prin care Maria N. Arpășanu, este obligată a plăti suma de lei 1450, cerând vânzarea averii imobilă rămasă de pe urma lui N. Arpășanu, și care e prevăzută în petiția de intentarea acțiunii. Contra acestei urmăririi făcându-se contestație de către defendorul de azi, în calitate de mostenitor al lui N. Arpășanu, prin sentința No. 1044/901, s'a admis contestația pe motiv că averea ce se urmărește nu aparține debitoarei, ci soțului său. In urmă, Maria N. Arpășanu, pornind acțiune înaintea d-lui judecător al ocolului Curtea de Argeș, pentru quarta antonina, i se respinge ca nefiind îndreptată la instanța competente. Aceasta încetând din viață, cre-

ditorul său face apel, care i se respinge ca tardiv. Hotărîrea ast-fel rămânând definitivă, M. Popescu în baza art. 974 Cod civil, pornește o acțiune tot la judecătoria de ocol, care se respinge și în apel, pe motiv că, din moment ce această acțiune o exercită în baza sus citatului text de lege, hotărîrea care stabilea că afacerea nu era de competența judecătoriei de ocol, față de debitoarea sa, 'i era opozabilă și lui. În urmă de care, pornește acțiunea de față înaintea trib., tot în baza art. 974 C. civ.;

Având în vedere că defendorul se opune la această cerere, pe motiv cum că nu ar fi una din acele drepturi și acțiuni pe care creditorii le ar putea exercita în baza art. 974 C. civ., fiind o acțiune exclusiv personală debitorului;

Considerând că acțiunea pe care tribunalul urmează să o resolve, este de a se ști dacă quarta antonină acordată femeii văduve săracă, în averea soțului decedat, în baza art. 684 Cod civil, este un drept pe care creditorii 'l pot exercita în baza art. 974 Cod civil, în numele debitoarei sale, sau dacă nu este un drept exclusiv al debitoarei, făcând o excepțiune de la această regulă;

Considerând că dacă legea prin art. 974 Cod civil edictează regula că creditorii pot exercita drepturile și acțiunile debitorului lor, și stabilește excepțiunea că pe cele exclusiv personale, nu le pot exercita, nu indică însă, cări sunt acele drepturi exclusiv personale debitorului, și nici nu arată regula după care judecătorul să se ghideze a le recunoaște; pentru că, dacă unii autori stabilesc că regula cum că: acele drepturi sunt personale, cari sunt netransmisibile și nesesizabile, nu e mai puțin adevărat că mai sunt și alte drepturi, cari, de și sesizabile, nu se pot exercita de creditor. Că prin urmare, pentru a se putea ști dacă un drept e personal, sau nu, debitorului, nu există altă normă de cât aceea, ca judecătorul să aibă tot-d'a-una în vedere principiul acela că, averea debitorului este gajul creditorilor; iar art. 974 Cod civil, servește ca mijloc pentru creditor de a ajunge la plata lor. Și ca consecință pentru creditor, că nu pot exercita drepturile și acțiunile debitorului lor, dacă nu însușește cele trei condițiuni:

1) Să aibă de obiect o sumă de bani sau valori apreciabile în bani;

2) Să fie în patrimoniul debitorului; și

3) Aceste drepturi să poată fi urmărite sau vândute;

Că dacă această regulă o aplicăm la speța de față, dreptul femeii în averea soțului său, acordat în baza art. 684 Cod civil, nu poate fi considerat de cât ca un drept exclusiv personal, pe care creditorii nu 'l pot exercita în numele debitorilor lor. În adevăr, dacă, exercitarea acestui drept de a patra parte în plina proprietate a femeii sărace în averea defunctului său bărbat, are de obiect valori apreciabile în bani, cari pot fi transmisibile și sesizabile, el însă nu se găsește în patrimoniul debitoarei pentru a fi exercitat de creditor, de vreme ce femeia cât a trăit n'a făcut nici un demers spre a 'l valoră, de vreme ce acțiunea ce făcuse în acest scop, fiind pornită înaintea unei instanțe necompetente, se consideră ca inexistentă; că acest drept nu poate fi considerat de cât ca un drept personal subordonat mai mult voinței văduvei sărace, pentru că singură numai, este în măsură de a aprecia dacă starea sa este sau nu pauperă, în raport cu averea bărbatului. Și a se acorda exercitarea acestui drept creditorilor, pe de o parte e de a le permite să discute considerațiuni de ordine pur morală, care ar fi făcut pe femeie să renunțe la acest drept, prin care s'ar fi îmbogățit; iar pe de altă parte ar fi să se stabilească starea pauperă a unei persoane moarte, când legiuitorul prin art. 684 Cod civil, basându-se pe considerațiuni morale, a căutat de a veni mai mult în ajutorul văduvei sărace, de cât a stabili un drept de succesiune, propriu zisă;

Că prin urmare, cererea reclamantului găsindu-se nefondată, nu poate fi admisă;

Pentru aceste motive redactate de d-l președinte, Tribunalul, respinge ca nefondată acțiunea intentată de d-l Marin Popescu, în contra d-lui Grigore Ion Cârstea, etc.

(ss) N. Dumitrescu, C. S. Axente.

Grefier (s) G. Nicolescu

Adnotație.—Chestiunea pe care a avut-o de rezolvat Tribunalul de Argeș în sentința ce analizăm este foarte delicată. Iată speța: N. Arpășeanu moare fără moștenitori direcți. Soției sale, debitoare a lui M. Popescu, i se intentează acțiune de către acesta pentru suma de lei 1450. După moartea lui Arpășeanu, soția sa, pornește acțiune contra moștenitorilor, pentru dreptul său prevăzut de art. 684 C. civ., care acțiune se respinge de judele de ocol pentru incompetență. Încetând din viață și reclamanta, M. Popescu, creditorul său, merge mai departe cu acțiunea debitoarei sale; apelul său însă e respins de Tribunal ca tardiv.

Din nou, Popescu pornește proces la judele de ocol, de astă dată pe baza art. 974 C. civ.; dar nu e mai norocos ca întâia dată, pentru că atât la prima instanță cât și în apel este debutat de la pretențiunile sale, întru cât hotăririle luate de debitoarea sa îi erau opozabile și lui.

În fine, fără să se descuragieze, o altă acțiune se intentează direct la tribunal pe baza aceluiași text de lege și nici de astă dată nu e mai norocos, pentru că tribunalul, în sentința de mai sus, îi respinge acțiunea.

Punctul de drept pe care Trib. de Argeș l'a avut de examinat, era de a se ști dacă dreptul pe care îl are văduva săracă conf. art. 684, este un drept absolut personal, sau dacă este din acelea pe care le pot intenta și creditorii ei potrivit art. 974 C. civ.

Mai 'nainte de a examina chestiunea, ne permitem o mică parantesă.

Porțiunea destinată soției văduve, se numește de unii interpreți quartă antonina. Nouă ni se pare că în mod impropriu i se dă această intituție. Pe vremea lui Antonin Piosul ca și pe timpul lui *legis actiones*, văduva nu avea nici un drept de moștenire, precum și ori-ce femeie în genere, pentru că se știe că succesiunea la Romani, ca și la mai toate popoarele din antichitate (greci etc.), nu are loc de cât în linie bărbătească (1). Când i se dă și femeii dreptul la moștenire atunci ea vine la succesiune nu ca soție ci *loco filia*.

La crearea instituției quartei, prin rescriptul lui Antonin, s'a avut în vedere avantajarea adragatului față de adragatorul său, în cazul când s'ar fi exclus din testament sau ar fi fost eman-

(1) Fustel de Coulanges «La cité antique», pag. 78 și urm.

cipat fără cauză ⁽²⁾. Antonin Piosul dă drept adragatului să ia o pătrime, în natură, din averea adragatorului. Iată dar originea quartei antonine.

Justinian este acela care gândește să îmbunătățească starea văduvei sărace, prin novela 117, ⁽³⁾ care a venit să restrângă dreptul văduvei când ar fi în concurs cu mai mult de 3 copii. Este de notat că același drept îl avea și soțul în baza novelei 53, cap. 6.

În mod impropriu dar se numește quartă antonină, pentru că se deosebea foarte mult dreptul văduvei în averea soțului, de dreptul adragatului în averea adragatorului și acest interes este evident chiar în legislația noastră. În adevăr, dacă am considera ca origină a art. 684 Cod civil, rescriptul lui Antoniu, atunci ar trebui să decidem că este un drept de creanță, iar nu un drept de succesiune. Jurisconsultul Ulpian (L. 8, § 15, *De inoff. test.*, V, 2) consideră quarta antonină ca o datorie a succesiunii, iar nu un drept succesoral propriu după cum este quarta văduvei sărace. Iată dar importanța distincțiunii între aceste 2 instituțiuni. Dreptul roman recunoaște chiar 2 acțiuni diferite după cum e vorba de una sau de cealaltă. Și de sigur că această deosebire s'a făcut tot-d'auna de instanțele noastre judecătorești, care basate atât pe novela lui Justinian cât și pe Codul Kalimach și Caragea, care sunt aproape identice din acest punct de vedere (articolul 957—961 pentru cel dintâi și art. 17 litera k și articolul 23 pentru cel din urmă), au decis că dreptul care decurge din articolul 684 Cod civil nu este un drept de creanță ⁽⁴⁾; Trib. de Argeș, nu se preocupă de această chestiune. El merge mai departe și presupune chiar că ar fi un drept de creanță, totuși conchide că acest drept este din acelea, care rămâne în mod exclusiv persoanei căreia aparține și creditorii săi nu'l poate exercita în numele debitorului.

Care sunt drepturile exclusiv personale? Acestea sunt de două feluri: *extra patrimoniale*

(2) C. Accarias «Precis de dr. romain» tomu I, pag. 284 și urm. pagina 961 nota P. F. Girard «Manul elementaire de dr. romain» pag. 173 și nota. Demangeat «Cours elementaire de dr. romain» pag. 298 și urm. t. I.

Se știe că adragatia era o instituție la fel cu adopțiunea dar care se petrecea între persoane *sui juris*, pe când adopțiunea avea loc între un *sui juris* și un *alieni juris*. *Adoptantur filii familias, adragantur qui sui juris sunt.* Gaius, I, 99.

(3) Accarias, op. citat, t. I, pag. 1288, n. 6.

(4) Vezi D. Alexandresco, vol. III, pag. 295 și urm., unde chestiunea e tratată foarte pe larg și unde sunt expuse ideile atât de juridice ale autorului.

Casația se pronunță la fel. *Dreptul* No. 80, din 1900 și No. 45, 1901; *Curierul Judiciar*, No. 47, din 1901 și 36 din 902; Trib. Ilfov II, No. 197, din 1901, *Dreptul*, No. 28/903, Curtea de apel II, *Curierul Judiciar*, No. 22 din 1903 etc., etc. Curtea din Buc. s. III, decizia No. 166/89, *Dreptul*, No. 61/89.

după cum le numește Planiol, ⁽⁵⁾ adică, acelea care se raportă la starea persoanelor, și *patrimoniale*, divisate la rândul lor în drepturi care garantează *bunuri isesisabile* și în acele care au de basă un *interes moral* ⁽⁶⁾.

În care dintre aceste, ar putea intra mai bine dreptul văduvei sărace? Trib. de Argeș admite în ultimul său considerant, că ar fi la baza acestui drept un interes moral. Nouă nu ni se pare că motivul acesta poate fi pus în evidență în mod indiscutabil. Într' adevăr, n'am avea de cât să presupunem că văduva săracă își primește dreptul său pe ascuns și cu intențiunea de-a fraudă pe creditorii săi? În acest cas n'ar fi permis acestor creditori să facă această dovadă contra succesorilor lui de cujus? Afirmativa se impune.

Alta a fost considerațiunea Tribunalului și cu aceasta ne unim și noi, «pentru-că singură văduva este în măsură să aprecieze dacă starea sa este sau nu pauperă...» Legea spune că nu oricare văduvă poate intenta acțiunea art. 684 C. civ., ci numai cea săracă, și se știe că nimic nu poate fi mai relativ de cât acest fapt. O văduvă poate să aibă existența perfect asigurată, însă fiind dată enorma bogăție a fostului său soț, ea va fi primită să intenteze acțiunea articolului în chestiune. Când, prin urmare, relativitatea are un câmp atât de larg în această materie, și când această relativitate nu poate fi mai bine apreciată de cât de însăși văduva săracă, ar fi să se treacă dincolo de dreptul său, dacă s'ar permite și creditorilor aceștia să aprecieze gradul său de sărăcie. Iată de ce credem noi că sentința ce analizăm este foarte bine dată, atât în fapt cât și în drept.

Iulian Teodorescu

Membru de ședință trib. Ilfov

(5) M. Planiol, «Traité élémentaire du dr. civil», tom. II, pag. 94 și urm.

(6) Cu privire la drepturile patrimoniale: Baudry-Lacantinerie, le divise în 3: drepturi care au un fundament pur moral; altele care au un fundament exclusiv pecuniar, (ex. acțiunea în rescisiune pentru leziune), și în fine drepturi mixte, în care fundamentul lor poate fi atât moral cât și material și după cum va predomina unul sau altul, vom decide și noi dacă este un drept exclusiv personal. Vezi vol. II *Precis de dr. civil*, pag. 95 și urm.

A apărut în broșură interesantul studiu: «O nouă concepție a dreptului de proprietate al imaginii», datorit penei distinsului nostru colaborator *Vespasian Erbiceanu*. De vânzare la autor la Iași.

D-l **I. Riveanu** incasatorul nostru pentru provincie, aflându-se în Moldova după incasările ziarului nostru, rugăm cu toată insistența a i se da tot concursul pentru incasarea abonamentelor datorate, care se pot achita și prin mandat poștal direct, pe adresa d-lui **Codreanu**, proprietarul ziarului *Curierul Judiciar*, la București.